

Міністерство освіти і науки України
ВСП Інститут інноваційної освіти
«Київського національного університету будівництва і архітектури»

Затверджено

Вченою радою ВСП ІІНО КНУБА
протокол від 2020 р. № 8

Голова вченої ради

Даневич О.С.

СИЛАБУС

Управління конкурентоспроможністю підприємства

Назва дисципліни

освітній рівень	<u>перший (бакалаврський) рівень вищої освіти)</u> (назва освітнього рівня)
галузь знань	281. Публічне управління та адміністрування
спеціальність	281. Публічне управління та адміністрування
спеціалізація	281. Публічне управління та адміністрування
освітня програма	Публічне управління та адміністрування
мова навчання	українська

Силабус навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства» розроблений на підставі програми навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства», затвердженої на засіданні Методичної комісії (протокол від «4» 09 2020 р. № 4) та Вченої ради (протокол від «15» 09 2020 р. № 8).

Розробник Новикова І.В. д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та менеджменту

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії (протокол від «04.09» 2020 р. № 4).

Голова навчально - методичної комісії Новикова І.В.

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів -3	Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»	Вибіркова	
	Напрямок підготовки 281 «Публічне управління та адміністрування»	Рік підготовки	
		Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання (контрольна робота)			
Загальна кількість годин-120		Лекції	
		24	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Практичні, семінарські	
		24	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		72	
		Індивідуальні завдання: (контрольна робота)	
	Вид контролю: залік		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємств»: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо управління конкурентоспроможністю підприємства у сучасних умовах господарювання.

Основними завданнями, які мають бути вирішені у процесі вивчення дисципліни, є формування у студентів вмінь: засвоєння студентами термінологічного апарату у сфері конкуренції; проведення конкурентного аналізу;

– прийняття рішень стосовно способів ведення конкурентної боротьби; планування збору маркетингової інформації; використання основних методів аналізу конкурентоспроможності об'єкту; використання методик визначення конкурентоспроможності об'єкту на основі оцінки конкурентоспроможності продукції..

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- теорію і практику управління конкурентоспроможністю підприємства;
- нормативно-правову базу регулювання конкуренції в Україні;
- технологію аналізу ринку методом конкурентної діагностики;
- теоретичні та практичні аспекти діагностики конкурентної позиції підприємства на ринку;
- ключові підходи і методи до формування сильних конкурентних переваг підприємства;
- джерела і фактори формування конкурентних переваг підприємства;
- прикладний інструментарій управління потенціалом підприємства, його конкурентоспроможністю і вартістю;
- принципи формування конкурентоспроможності продукції;
- обґрунтування управлінських рішень щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його структурних підрозділів;
- сутність концепції управління конкурентоспроможністю підприємства та специфічні особливості управління нею в організаціях різних типів;
- методи оцінювання соціальної конкурентоспроможності підприємства.

Вміти:

- ідентифікувати всі види конкурентних переваг, якими володіє підприємство, визначити ті, які мають бути досягнутими у майбутньому для поліпшення його конкурентоспроможності;
- використовувати чинники конкурентоспроможності для створення конкурентних переваг підприємства;
- використовувати розрахунки, пов'язані з оцінюванням рівня конкуренції в галузі;
- визначити масштаби конкурентного галузевого середовища підприємства і оцінювати розстановку сил на ринку;
- обґрунтування організаційно-технічні рішення щодо підвищення якості продукції і продуктивності виробництва;
- економічно обґрунтувати та конкретизувати функції управління конкурентоспроможності підприємства;
- застосувати моделі та методики оцінювання конкурентоспроможності підприємства.

2. Програма навчальної дисципліни

Вступ

Предмет, задачі і структура дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємств», її теоретичне та практичне значення в підготовці економістів. Взаємозв'язок курсу з іншими теоретичними і практичними навчальними дисциплінами.

Тема 1. Сучасні теорії конкуренції

Конкуренція: сутність і види. Еволюція поглядів на конкуренцію. Конкуренція як рушійна сила ринку. Види конкурентної поведінки. Функції конкуренції як економічної категорії. Підходи до класифікаційних ознак економічної конкуренції. Прийоми цінової та нецінової конкуренції. Елементи механізму конкурентної боротьби. Конкуренція й підприємство. Стратегія конкуренції на основі прогнозування дій підприємств.

Тема 2. Державне регулювання конкуренції

Конкурентна політика держави та її елементи. Законодавче забезпечення конкурентної політики в Україні. Організаційне забезпечення конкурентної політики в Україні. Антимонопольний комітет України та його основні завдання. Основні порушення антимонопольного законодавства. Системи антимонопольного регулювання.

Тема 3. Діагностика конкурентного середовища підприємства.

Основні складові конкурентного середовища . Класифікація конкурентного середовища. Модель п'яти сил конкуренції в галузі. Рушійні сили ринку. Інтенсивність конкуренції. Фактори посилення конкуренції. Розподіл ринкових часток між конкурентами. Рентабельність ринку. Типологізація конкурентів. Схема аналізу профілю конкурента. Структура аналізу діяльності конкурентів. Аналіз товарної політики конкурента. Карта стратегічних груп.

Тема 4. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства.

Загальна характеристика потенціалу підприємства. Структура потенціалу підприємства. Теоретичні основи формування потенціалу як інтегрованої економічної системи. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства. Рівні

конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Організаційні засади інформаційної системи потенціалу підприємства

Тема 5. Формування конкурентних переваг підприємства.

Сутність та співвідношення понять “ринкові чинники успіху”, “ключові компетенції”, “конкурентні переваги”. Властивості конкурентних переваг. Поняття конкурентної переваги. Конкурентна перевага й типові стратегії. Джерела конкурентної переваги. Фактори втримання конкурентних переваг. Сфери формування та реалізації конкурентних переваг.

Тема 6. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства.

Класифікація й сутність основних методів управління конкурентними перевагами. Методи аналізу конкурентних переваг (SWOT, GAP, LOTS, PIMS, «Мак-Кінзі»). Формування конкурентних переваг об'єктів на підставі їхньої ексклюзивної цінності. Аналіз конкурентоспроможності фірми за Ж.-Ж. Ламбеном.

Тема 7. Технологія забезпечення конкурентних переваг підприємства.

Стратегії надбання конкурентної переваги (загальні стратегії конкуренції). Стратегічні показники, що впливають на вибір стратегії. Класифікація стратегій. Стратегії конкурентної поведінки підприємства. Напрямки і фактори досягнення конкурентних переваг низьких витрат. Аналіз потенціалу диференціації. Послідовність етапів розробки конкурентної стратегії фокусування. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності як комплексна стратегія. Ситуаційне проектування конкурентної стратегії. Колесо стратегії конкуренції. Підтримка конкурентоздатності відповідно до стадії життєвого циклу конкурентної переваги.

Тема 8. Особливості управління конкурентоспроможністю продукції.

Визначення конкурентоспроможності товару. Визначення міжнародної конкуренції товару. Фактори, чинники та критерії конкурентоспроможності товару. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Якість товару – основний важіль забезпечення його конкурентоспроможності. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю товару. Заходи щодо поліпшення якості товару (послуг) як чинник підвищення конкурентоспроможності товарів.

Тема 9. Управління конкурентоспроможністю підприємства.

Процес управління конкурентоспроможністю підприємства. Етапи і процедури процесу управління конкурентоспроможністю підприємства. Загальна блок-схема організаційно-економічного механізму системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Чинники, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. Специфічні особливості забезпечення конкурентоспроможності бізнес-організацій різних типів.

Тема 10. Соціальна відповідальність і конкурентоспроможність підприємства.

Концепція соціально-відповідальної конкурентоспроможності підприємства. Визначення соціальних параметрів конкурентоспроможності. Доцільність впровадження принципів соціальної відповідальності. Модель соціально-орієнтованої конкурентоспроможності. Поняття «соціально-конкурентний синтез». Конкурентні переваги в умовах соціальної відповідальності підприємства.

Тема 11. Розроблення і реалізація програм підвищення конкурентоспроможності.

Концепція розробки та забезпечення реалізації програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Етапи розробки програми підвищення конкурентоспроможності. Програми підвищення конкурентоспроможності галузі та країни. Вітчизняний підхід до забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Міжнародний досвід реалізації програм підвищення конкурентоспроможності.

Тема 12. Оцінювання ефективності сучасних моделей управління конкурентоспроможністю підприємства.

Ідеологія менеджменту якості. Інструментарій управління якістю. Система управління якістю. Забезпечення ефективного функціонування системи управління якістю. Якість – всесвітнє поле конкуренції на порозі ХХІ століття.

7. Контрольна робота

Метою контрольної роботи з курсу «Управління конкурентоспроможністю підприємств» є демонстрація студентом ступеню освоєння навчального матеріалу, уміння та навичок самостійно працювати з джерелами, навчальною та науковою літературою; здатності узагальнювати та подавати матеріал в логічній послідовності; вивченні особливостей застосування методичного інструментарію у практичній діяльності підприємства для підвищення його рівня конкурентоспроможності.

Студент повинен уміти самостійно формувати проблему дослідження; виконувати пошук необхідної інформації; аналізувати реальні факти, пов'язані з конкурентоспроможністю підприємств; викладати та аргументувати власні думки, пропозиції і правильно оформлювати науково-довідковий матеріал.

Для ґрунтовного викладення питання студентові слід вибрати об'єкт дослідження (підприємство певної галузі), додатково доцільно використовувати інформацію із статистичних збірок, довідників, ділових журналів, газет.

Процедуру проведення оцінки конкурентоспроможності продукції, підприємства, галузі, пропонується проводити у визначеній послідовності кроків, порядок проведення яких наведено в таблиці 1.

При проведенні оцінки конкурентоспроможності особливу увагу слід приділити факторам впливу, які з одного боку, загрожують існуванню галузі, підприємства, продукції, а з іншого – формують можливості для їхнього подальшого розвитку. Кожному із зазначених факторів, або їх групі проаналізувати умови забезпечення конкурентоспроможності галузі, підприємства, продукції. В даному переліку умов забезпечення конкурентоспроможності вказані лише найважливіші умови, однак його можна деталізувати та розширити відповідно до ситуації, що склалася на ринку. Застосування рекомендованих методів оцінки конкурентоспроможності галузі, підприємства, продукції можливе як строго індивідуально, так і в системі підходів, залежно від розміру підприємства, рівня його спеціалізації, форми власності, стадії життєвого циклу самого підприємства чи його продукції.

Процедура проведення оцінки конкурентоспроможності

Об'єкт дослідження	Етапи діагностування	Фактори впливу	Умови забезпечення	Методи
Галузь	<ul style="list-style-type: none"> - визначення профілю галузі та її загальна характеристика - оцінка рушійних сил розвитку галузі - діагностування основних сил конкуренції - оцінка конкурентних позицій підприємств-суперників - аналіз найближчих конкурентів - визначення провідних (ключових) чинників успіху в галузі, їх оцінка - оцінка перспектив розвитку галузі 	<ul style="list-style-type: none"> - темп росту розмірів ринку - ступінь життєвий циклу галузі - кількість підприємств в галузі - легкість входу і виходу на ринок з - технології, інновації - характеристики продукції - вплив товарів-замінників - завантаженість виробничих потужностей - прибутковість галузі 	<ul style="list-style-type: none"> - антимонопольне регулювання - стимулювання політики уряду в області обсягів інвестицій, кредитних, податкових і митних ставок - запровадження нових продуктів - технологічні зміни - регулювання експорту-імпорту - удосконалення законодавчої бази - збільшення доходності населення 	<ul style="list-style-type: none"> - методика М. Портера - методика А.А. Томпсона та Дж. Стрікланда - карта стратегічних груп - індекс концентрації - індекс Херфіндаля-Хіршмана - індекс Розенблюта - коефіцієнт відносної концентрації - чотирьохчастковий показник концентрації
Підприємство	<ul style="list-style-type: none"> - визначення ринкової ситуації та меж ринку - формування переліку конкурентів. Визначення стратегічної групи - діагностика цілей та намірів найближчих конкурентів - оцінка місткості ринку і розрахунок ринкових часток - аналіз і ранжування ключових факторів успіху в галузі - оцінка інтенсивності галузі - порівняльний аналіз прийомів та методів реалізації товарної політики - порівняння цінової політики 	<ul style="list-style-type: none"> - ефективність виробничої діяльності - фінансове положення підприємства - ефективність організації збуту та просування товару - конкурентоспроможність товару - імідж підприємства - екологічність підприємства - соціальна ефективність - система та методи управління 	<ul style="list-style-type: none"> - поліпшення якості продукції (дотримання технології виробництва, використання технічних новинок тощо) - використання ефективної реклами - підвищення якості сервісного обслуговування товару, що реалізується - постійне вивчення потреб споживачів - розширення асортименту продукції - впровадження нових технологій - наявність кваліфікованого 	<ul style="list-style-type: none"> - SWOT-аналіз - GAP-аналіз; LOTS-аналіз - PIMS-аналіз; - STEP-аналіз - SPACE-аналіз; - Shell / DPM - Модель аналізу Мак-Кінсі - Методика Ансоффа - Теорія конкурентних переваг М. Портера - Метод експертного оцінювання - Фінансово-економічний метод - Зважених рейтингових оцінок - Аналіз

	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз організації збуту продукції та засобів стимулювання продажів - оцінка фінансової стабільності 	<ul style="list-style-type: none"> підприємством - інноваційний характер виробництва - система довгострокового планування 	<ul style="list-style-type: none"> персоналу - наявність постійних і надійних постачальників - зниження витрат 	<ul style="list-style-type: none"> конкурентоспроможності фірм Ж.-Ж. Ламбена - Метод вивчення профілю об'єкта; - Матриця конкурентного профілю - Модель БКГ. – Бенчмаркінг
Продукція	<ul style="list-style-type: none"> - маркетингові дослідження ринку - формування вимог до продукції - визначення мети оцінювання - визначення параметрів продукції, що підлягають оцінюванню - аналіз нормативних параметрів продукції - формування групи аналогів - вибір базових зразків - оцінка конкурентоспроможності за окремими групами параметрів, обчислення одиничних та групових показників: - аналіз якості продукції, її споживчих характеристик - аналіз затрат споживача на задоволення потреби у продукції - аналіз організаційно-комерційних показників - обчислення інтегрального показника конкурентоспроможності продукції - підготовка висновків про рівень конкурентоспроможності продукту 	<ul style="list-style-type: none"> - якість - ефект від використання - ціна - затрати на використання - ремонт - утилізація - спосіб просування товару на ринок - умови платежу - канали збуту - сервісне обслуговування 	<ul style="list-style-type: none"> - вдосконалення проектування - використання найсучасніших техніки і технологій - вхідний контроль якості сировини, матеріалів та комплектуючих - забезпечення стандартизації, сертифікації та уніфікації - вдосконалення організації виробництва і праці - вдосконалення методів технічного контролю - підвищення кваліфікації кадрів - дотримання технологічної і виробничої дисципліни - забезпечення загальної культури виробництва - система планування і прогнозування якості - встановлення прийнятих для виробника і споживача цін - економічне стимулювання виробництва високоякісної продукції - правильна кадрова політика - створення належних умов праці і відпочинку - мотивація праці 	<ul style="list-style-type: none"> - Диференційований - Комплексний - Змішаний - Метод групових експертиз - Опитування споживачів

Під час виконання контрольної роботи необхідно дотримуватися таких правил:

- не скорочувати слова (вживати тільки загальноприйняті скорочення);
- розшифровувати значення літер у формулах, вказуючи розмірність;
- нумерувати і супроводжувати назвами таблиці і рисунки, посилатися на них у тексті. Слово «таблиця» та її порядковий номер (без знаку №) необхідно писати справа над таблицею, а далі - її назва. Слово «рисунок», його порядковий номер і назву розміщувати під ілюстрацією. Таблиці і рисунки, що виконані на окремих сторінках, розміщувати після сторінок, на яких є відповідні посилання;
- у списку використаної літератури наводити бібліографічні описи джерел (прізвище та ініціали автора, назву, місто, видавництво, рік видання, кількість сторінок). Спочатку у списку розміщуються Закони України, законодавчі акти, а потім в алфавітному порядку перелік монографій, підручників, статей, довідників, матеріали діяльності конкретного підприємства;
- цитати з джерел, підручників, наукових робіт розміщувати в порядку посилань на них у тексті; посилання на джерело позначається в тексті його порядковим номером у квадратних дужках;
- всі використані цифрові дані повинні мати посилання на джерела.
- загальний обсяг контрольної роботи повинен містити 20-25 сторінок формату А4 друкованого або рукописного тексту. Оформлення роботи на комп'ютері передбачає дотримання усіх необхідних вимог до представлення ділової документації. Параметри сторінки: нижнє, верхнє поля – до 2 см., лівє – 2см, правє – до 1,5 см. Нумерація сторінок у правому нижньому куті листка; шрифт — Times New Roman, кегль 14, через 1,5 інтервалу;
- на останній сторінці контрольної роботи поставити дату та підпис.

Контрольна робота подається до методичного кабінету кафедри менеджменту в терміни, встановлені начальним планом, де вона реєструється та передається викладачу для перевірки. Рецензування контрольної роботи дає можливість викладачеві своєчасно визначити помилки, які допущені студентом

при виконанні завдання, вказати студентові, як їх виправити, запобігти їх повторення, та визначити питання, які вимагають доопрацювання.

Контрольна робота оцінюється: "зарахована", "незарахована".

Контрольна робота може бути незарахована у випадках:

- виконано не той варіант контрольної роботи;
- теоретичне завдання виконане з порушенням вимог до нього;
- практичне завдання не містить ґрунтового аналізу об'єкта дослідження;
- не виконано або не вірно виконано одне із завдань;
- суттєві зауваження щодо оформлення роботи.

Після усунення вказаних недоліків необхідно повернути як незараховану контрольну роботу, так і новий варіант виконання контрольної роботи. Студенти, що не виконали або несвоєчасно подали контрольні роботи та незахистили їх, не допускаються до складання іспиту з даної дисципліни. Захист контрольної роботи відбувається у формі співбесіди із студентом.

8. Методи навчання

У початковому процесі застосовують: лекції (інформаційні, аналітичні, проблемні), в тому числі з використанням мультимедійного забезпечення та інших ТЗН; практичні заняття; самостійну роботу студентів; диспути, дискусії та інші форми навчання. Методики викладання – проблемна та модульно-рейтингова системи навчання.

Оскільки дисципліною передбачено не лише засвоєння певного обсягу знань, а й вироблення необхідних практичних вмінь і навичок, тому для самостійного опрацювання інформаційних ресурсів відводиться близько 45 % навчального часу студента. Самостійна робота передбачає виконання передусім реконструктивно-варіативних, частково-пошукових та навчально-дослідних завдань, а саме: вивчення окремих змістових питань; реферування першоджерел; аналіз, синтез, порівняння, узагальнення явищ, фактів, закономірностей щодо отримання знань з науково-практичних основ управління конкурентоспроможністю підприємства, викладених у друкованих джерелах

інформації (періодичних виданнях, Інтернет-порталах, офіційних Інтернет-сторінках асоціацій, організацій та підприємств), з метою підготовки відповідей на поставлені попередньо запитання; складання таблиць, графіків ілюстрацій; підготовка до виступу на практичному занятті; підготовка до обговорення ситуаційних завдань тощо.

9. Методи контролю

Усне опитування, розв'язування задач та ситуаційних вправ, письмові роботи, контрольні роботи, самостійні роботи, тестові завдання.

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю: екзамен.

10. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспект лекцій.
3. Завдання для підсумкового контролю знань.

11. Рекомендована література

Базова

1. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: [навч. посіб.] / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
2. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти: [монографія]. – К.: ДАКККіМ, 2006. – 160 с.
3. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики: [монографія] – Х.: ХГЕУ, 2010. – 246 с.
4. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства / С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась – К.: КНЕУ, 2009. – 527с.
5. Кобиляцький Л. С. Управління конкурентоспроможністю: [навч. посіб.]. – К.: Зовнішня торгівля, 2009. – 304с.
6. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.
7. Котельников Д. І. Управління конкурентоспроможністю: [навч. посіб.] / Д. І. Котельников, С. М. Задорожна. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2004. –168 с.
8. Олехнович Г. И. Конкурентные стратегии на мировых рынках: [курс лекцій] / Г. И. Олехнович – М.:Издательство деловой и учебной литературы, 2005. – 256с.

Допоміжна

1. Барабась Д. О. Конкурентні стратегії підприємства / Д. О. Барабась // Стратегія економічного розвитку України: Науковий збірник. – Вип. 2-3. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 201-208.
2. Березін О. В. Стратегія підприємства : [навч. посіб.] / О. В. Березін, М. Г. Безпарточний. – К.: Ліра-К, 2010. – 224 с.
3. Борисенко З. М. Основи конкурентної політики: [підручник] / З. М. Борисенко. – К. : Таксон, 2004. – 704 с.
4. Боровских Н. Конкурентные стратегии: методология формирования и развития / Н. Боровских // Маркетинг. – 2005. – С. 37-48.
5. Вакуленко А. В. Управління якістю: [навч. посіб.] / А. В. Вакуленко –К.: КНЕУ, 2004. – 167 с.
6. Войчак А. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А. В. Войчак, Р. В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2010. – №2. – С. 50-53.17
7. Волкова Е. А., Калиникова Е. В. Повышение конкурентоспособности предприятия на основе совершенствования качества рабочей силы [Електронний ресурс] / Е. А. Волкова, Е. В. Калиникова. – Ульяновск : УлГТУ, 2010. – 229 с. – Режим доступу : <http://venec.ulstu.ru/lib/disk/2010/Volkova.pdf>.
8. Герчанівська С., Рапіцький Т. До питання управління конкурентоспроможністю підприємства / С. Герчанівська, Т. Рапіцький // Галицький економічний вісник. – 2011. – №3(32). – с.103-107.
9. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
10. Дикань В. Л. Стратегічне управління конкурентоспроможністю як чинник інноваційного розвитку підприємства / В. Л. Дикань // Маркетинг: теорія і практика. – Луганськ, 2010. – №16. – С. 55–58.
11. Довгань Л. Є. Стратегічне управління : [навч. посіб.] / Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. – К. : Центр учбової літератури, 2009. –440 с.

12. Загорянська О. Л. Особливості формування системи управління конкурентоспроможністю продукції промислового підприємства / О. Л. Загорянська, Н. М. Литвин // Науковий вісник КУЕІТУ. Нові технології. –2009 – №1 (23).
13. Иванова Е.А. Оценка конкурентоспособности предприятия /Е.А. Иванова. – М.: Фенікс, 2008. – 298 с.
14. Карпюк В.П. Управління конкурентоспроможністю продукції / В.П. Карпюк [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/46.pdf
15. Конкурентоспособность продукции и предприятия / Б. В. Буркинский, Е. В. Лазарева, И. Н. Агеева и др.; за ред. Б. В. Буркинского. – Одесса : ИПРЭЭИ НАН Украины, 2011. – 132 с.
16. Копистко О. В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / О. В. Копистко // Економіка АПК. – 2010. –№1. – С. 61-63.
17. Лифиц И.М. Конкурентоспособность товаров и услуг: учебное пособие /И.М. Лифиц. – М.: Высшее образование, 2009. – 460 с.
18. Логинова В.А. Конкурентоспособность производственных и территориальных экономических систем: взаимосвязь и взаимовлияние / В. А. Логинова // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 4(32). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=26511>
19. Лозинська М. Алгоритм формування конкурентної стратегії підприємства / М. Лозинська // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2002. – Випуск 7/13. – С. 193-196.
20. Мазилкина Е.И. Управление конкурентоспособностью: учебное пособие /Е.И. Мазилкина, Г.Г. Паничкина. – М.: Омега-Л, 2007. – 325 с.
21. Мельник А. О. Конкурентне середовище та його класифікація / А. О. Мельник // Вісник Академії економічних наук України. – 2003. – №2. – С. 146- 150.
22. Надтока Т. Проблемные аспекты «золотого правила экономики предприятия» в современных условиях: материалы Интернет-конференції (Тернопіль, 9-10 грудня 2010 р.) / Тернопільський інститут АПБ НААН /Татьяна

Н., Виноградов А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://conftiapv.at.ua/publ/konf_9_10_grudnja_2010_r.

23. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: [монографія] / А. П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2001. – 227с.
24. Паршина О. А. Управління конкурентоспроможністю машинобудівної продукції : [монографія] / О. А. Паршина. – Дніпропетровськ : НГУ, 2008. – 280 с.
25. Позняк С. В. Конкурентні переваги і конкурентноспроможність / С. В. Позняк // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №1. – С. 50-53.19
26. Порохня В. М. Стратегічне управління: [навч. посіб.] / Порохня В. М., Безземельна Т. О., Кравченко Т. А. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 224 с.
27. Портер М. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер. – 3-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 453 с.
28. Прахова Т. С. Понятие и сущность конкурентоспособности / Т. С. Прахова [Електронний ресурс] // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2009. – № 15. – Режим доступу : science.ncstu.ru/articles/econom/15/08.pdf/file_download
29. Просветов Г.И. Конкуренция: задачи и решения: учебно-практическое пособие / Г.И. Просветов. – М.: Альфа-Пресс, 2009. – 341 с.
30. Публічна фінансова інформація діяльності підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.smida.gov.ua>
31. Романишин С. Б. Система управління конкурентоспроможністю підприємства / С. Б. Романишин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.12. – С.34-48.
32. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: [навч. посіб.] / За ред. проф. І.О.Піддубного. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2004. – 264с.
33. Уткіна Ю. М. Управління якістю та конкурентоспроможністю продукції підприємства / Ю. М. Уткіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 35. – С. 182-186.
34. Фатхутдинов Р.А. Управленческие решения: учебник для вузов / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Инфра-М, 2009. – 344 с.

35. Хмурова В.В. Управління процесом підвищення конкурентоспроможності підприємств / В.В. Хмурова // Економіка: реалії часу. – 2012. – №2(3). – С. 65-70

36. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699с.

15. Інформаційні ресурси

1. Інститут мирової економіки и міжнародних отношений [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : www.isn.rsuh.ru/imemo/index2.htm

2. Світові Web-ресурси з економіки, Steve Gardner, Baylor University [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : hsb.baylor.edu/html/gardner/RESORS.HTM

3. Українська асоціація інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.uaib.com.ua/>

4. Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.ucerps.com.ua>

5. Український центр післяприватизаційної підтримки підприємств – [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.ucpps.kiev.ua>

6. Українсько-європейський консультативний центр (UEPLAC); Ukrainian Economic Trends [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.ueplac.kiev.ua/>

7. Центр антикризових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.anticrisis.come.to>

8. Центр інновацій та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.ngoukraine.kiev.ua/ids>

9. Центр стратегічних розробок [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL : <http://www.ln.com.ua>

Шкала оцінювання

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Поточний контроль навчальної діяльності студентів здійснюється під час практичних завдань. Він включає: експрес-опитування, врахування активності студентів під час практичного заняття. Також до цього виду оцінювання відносяться: задавання проблемних питань під час практичного заняття, прийняття участі в обговоренні питань та розв'язуванні задач.

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A(відмінно)	90-100	Відмінно (зараховано)
B(дуже добре)	82-89	Добре (зараховано)
C (добре)	75-81	
D(задовільно)	67-74	Задовільно (зараховано)
E(достатньо)	60-66	
FХ(незадовільно) з можливістю повторного складання	35-59	Незадовільно (незараховано)
F(незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	1-34	

Студенти, які набрали за результатами вивчення курсу необхідну кількість балів ($\Rightarrow 60$), отримують оцінку відповідно до набраного рейтингу;

Студенти, які набрали протягом семестру рейтинг з кредитного модуля менше 60 балів, зобов'язані складати екзамен. Максимальна кількість балів за екзамен складає 25 (тобто 25 відсотків від загальної кількості балів).

Форми контролю

У процесі контролю рівня сформованості компетентностей студентів використовуються такі його форми: індивідуальний, груповий, фронтальний, комбінований; самоконтроль; взаємоконтроль.

Критерії оцінювання знань студентів

Рівні компетентності	Критерії оцінювання	За 100-бальною
Низький (недостатній)	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, викладає його фрагментарно.	1-49
Середній (репродуктивний)	Студент дає неповну відповідь на запитання, володіє матеріалом на репродуктивному рівні, здатний відтворити значну його частину, робить спроби аргументувати відповідь прикладами, може відтворити значну частину теоретичного матеріалу.	50-69
Достатній (конструктивний)	Студент дає досить повну відповідь на поставлені запитання з незначними неточностями. Певною мірою володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його при виконанні практичних завдань. Розв'язує практичні завдання в стандартних педагогічних ситуаціях, може наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок.	70-89
Достатній (творчий)	Студент дає вичерпну відповідь на запитання, виявляє ґрунтовні теоретичні знання та уміння застосовувати їх у різноманітних педагогічних ситуаціях. Може наводити переконливі оригінальні приклади з практики для доведення власної позиції.	90-100

Критерії оцінювання знань студентів за результатами екзамену

Критерії оцінювання	За 100-бальною
Частково та поверхово розкриті лише окремі положення питання і допущені при цьому певні суттєві помилки, котрі значно впливають на загальне розуміння питання; поверхово, з помилками визначені ті чи інші поняття або сформульовані висновки з теоретичного положення, але з суттєвими помилками.	0-5
Правильно визначено сутність питання. При цьому недостатньо або поверхово розкрито більшість його окремих положень, існують окремі помилки, які частково впливають на загальне розуміння проблеми; частково і поверхово визначено те чи інше поняття або сформульовано висновок з теоретичного положення, але з неточностями та помилками.	5-15
правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання; правильно, але не повністю дали визначення поняття або поверхово проаналізували і зробили висновок з теоретичного положення; правильно, але лише частково визначили те чи інше поняття або частково проаналізували і зробили висновок з теоретичного положення.	15-25
Правильно визначено сутність питання, але розкрито його не повністю, з незначними помилками; правильно, але лише частково визначено те чи інше поняття або частково проаналізовано і зроблено висновок з теоретичного положення.	25-30
В цілому розкрито теоретичне питання, однак не повно і з деякими неточностями. При цьому не використано на достатньому рівні обов'язкову літературу; повністю розкрито сутність поняття, подано його чітке визначення або проаналізовано і зроблено висновок з конкретного теоретичного положення.	30-35
Повно та ґрунтовно розкрито теоретичні питання, при цьому використана не лише обов'язкова, а й додаткова література; повністю розкрито сутність понять, подано його чітке визначення або проаналізовано і зроблено висновок з конкретного теоретичного положення.	35-40